

Jussi Saramo vas ym.

Lakialoite laeiksi tuloverolain ja ennakoperintälain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään tuloverolain ja ennakoperintälain muuttamista sen selkeyttämiseksi, että työnantajan maksamia työntekijän oikeudenkäyntikuluja ei pidetä veronalaisena palkkana, kun rikosasian kohteena oleva teko on tapahtunut työtehtävissä eikä työntekijä ole toiminut työnantajan ohjeistuksen vastaisesti.

PERUSTELUT

Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on toistuvasti korostanut sananvapauden ja lehdistönvapauden merkitystä yhtenä demokraattisen yhteiskunnan perustana. Ihmisoikeustuomioistuim on painottanut median ja toimittajien demokraattiselle yhteiskunnalle keskeistä roolia vallan vahtikoirana.

Raskaiden taloudellisten seurausten pelko rikosoikeudellisen vastuun lisäksi voi johtaa lisääntyvään varovaisuuteen arkaluonteisten tai kiistanalaisten kysymysten käsittelyssä. Tällainen tukahduttava vaikutus voi vaikuttaa toimittajien ja median halukkuuteen ja tosiasiallisiin mahdollisuuksiin käsitellä tiettyjä aiheita. Pahimmillaan pelko ja varovaisuus saattavat johtaa suoranaisen itsesensuuriin. Nykyisessä tilanteessa rikosasioiden käsittelyt ovat myös kohtuuttomasti pitkittyneet, mikä on oikeudenkäyntien kalleuden ohella laajasti tunnistettu vakavaksi kotimaiseksi ihmisoikeusongelmaksi. Sananvapauden kannalta ongelmalliseen ilmapiiriin vaikuttaa myös se, että viime aikoina jopa ministeritasolta on toistuvasti hyökätty mediaa kohtaan esimerkiksi yksittäistä toimittajaa mustamaalaamalla.

Vaikka media-alalla asiaan liittyy erityisiä kysymyksiä työn luonteen ja siihen kiinteästi liittyvän sananvapauden kannalta, asia ei koske vain media-alaa. Työnantajan mahdollisuudella huolehtia työntekijän oikeudenkäyntikuluista on merkitystä myös muilla aloilla ja muissa ammattikunnissa paitsi työntekijän oikeuksien myös työnantajien itsensä kannalta. On luontevaa, että työnantaja tukee työntekijää työtehtäviin liittyvän rikosasian oikeudenkäyntikulujen maksamisessa. Tyypillisesti tämä on myös työnantajan intressissä. Rikossyytteen menestyminen voi vaikuttaa suoraan työnantajana toimivan yrityksen toimintaan, ja laadukkaan puolustuksen varmistaminen on siten työnantajan edun mukaista.

Lakialoite LA 27/2023 vp

Verohallinto on 23.6.2021 antamassaan ohjeessa (VH/6971/00.01.00/2020) katsonut, että jos työntekijä joutuu työ- tai virkatehtäviensä johdosta rikosilmoituksen kohteeksi tai vastaamaan rikossyytteen, työnantaja voi poikkeuksellisesti maksaa työntekijän oikeudenkäyntikulut ilman, että suoritusta pidetään työntekijän palkkana. Verohallinnon tulkinnan mukaan edellytyksenä tälle oli, että oikeudenkäynnin tulee kiinteästi liittyä työ- tai virkatehtävien hoitoon, sekä se, että työntekijää ei tuomita kyseisestä asiasta rangaistukseen.

Keskusverolautakunta ei ratkaisussaan 48/2022 katsonut toimittajan oikeudenkäyntikuluista vastaamisen muodostavan palkkatuloa. Asiassa työnantajan työntekijälle järjestämästä puolustuksesta aiheutuneet neuvonanto- ja oikeudenkäyntikulut liittyivät lehdessä julkaistun artikkelin seurauksena hakijaa ja kahta muuta työntekijää vastaan käynnistettyyn vireillä olleeseen rikosprosessiin. Kyseisen oikeudenkäynnin kohteena olevat toimet olivat siten keskusverolautakunnan mukaan tapahtuneet julkaisutoiminnassa, josta vastaa lehden toimitus. Työnantaja ja lehden toimitus eivät katsoe, että hakija olisi toiminut kyseisen artikkelin osalta miltään osin toimittajan työtään koskevan ohjeistuksen vastaisesti. Kun edellä esitettyjen seikkojen lisäksi otettiin huomioon työnantajayrityksen liiketoiminnasta esitetty selvitys ja kyseisen oikeudenkäynnin kiinteä liittyntä tähän liiketoimintaan, puolustuksen järjestämisen ja siitä aiheutuneista neuvonanto- ja oikeudenkäyntikuluista vastaamisen oli keskusverolautakunnan mukaan katsottava palvelevan yrityksen liiketoimintaa. Kun väitetty teko ja teon yritys olivat tapahtuneet työtehtävissä ja ilman, että työntekijä olisi toiminut asiassa työnantajansa etujen tai ohjeistuksen vastaisesti, työntekijä ei keskusverolautakunnan mukaan kyseisissä olosuhteissa saanut palkkatuloksi katsottavaa etua siitä, että yritys vastasi kustannuksellaan myös hänen puolustuksestaan aiheutuvista oikeudenkäyntikuluista.

Korkein hallinto-oikeus arvioi 11.12.2023 antamassaan ratkaisussa (KHO:2023:116) asiaa toisin kuin keskusverolautakunta ja katsoi, että työntekijälle kertyi veronalaista palkkatuloa, kun työnantajayritys maksoi asianajotoimistolle työntekijää koskevaan rikosprosessiin liittyvät neuvonanto- ja oikeudenkäyntikulut. KHO sovelsi ratkaisussa tuloverolain 29 §:n 1 momenttia, jonka mukaan veronalaista tuloa ovat laissa säädetyin rajoituksin verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot, sekä ennakkoperintälain 13 §:n 1 momentin 1 kohtaa, jonka mukaan palkalla tarkoitetaan kaikenlaatuista palkkaa, palkkiota, etuutta ja korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa. Lisäksi KHO sovelsi ennakkoperintälain 15 §:n 1 momenttia, jonka mukaan työnantaja voi korvata palkansaajan vaatimuksesta hänelle kertyvät työstä välittömästi johtuvat kustannukset tai vähentää kustannusosuuden ennen ennakkonpidätyksen toimittamista. Tällaisina kustannuksina voidaan ennakkonpidätystä toimitettaessa ottaa huomioon työvälineistä sekä valmistus- ja tarveaineista aiheutuneet menot, matka- ja edustusmenot sekä muut palkansaajalle työn suorittamisesta välittömästi aiheutuneet menot. Kyseisten säännösten nojalla KHO totesi, että työntekijän työnantajaltaan neuvonanto- ja oikeudenkäyntikulujen maksamisen muodossa saama taloudellinen etu on lähtökohtaisesti palkkaa. Sanottua etua ei kuitenkaan olisi katsottava palkaksi, jos kulut ovat työn suorittamisesta välittömästi aiheutuneita menoja, jotka rinnastuvat työvälineistä sekä valmistus- ja tarveaineista aiheutuneisiin menoihin tai matka- ja edustusmenoihin. KHO katsoi, että vaikka henkilön työtehtäviin oli kuulunut sanomalehdessä julkaistavien artikkelien laatiminen, hänen työtehtäviinsä ei kuitenkaan ollut katsottava kuuluneen vastaajana oleminen rikosasiaa koskevassa oikeudenkäynnissä. Näin ollen esillä olevat neuvonanto- ja oikeudenkäyntikulut eivät KHO:n mukaan olleet hakijalle työn suorittamisesta välittömästi aiheutuneita ennakkoperintälain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettuja menoja, eikä työnantaja voinut maksaa

Lakialoite LA 27/2023 vp

lainkohdassa tarkoitetulla tavalla kuluja asianajotoimistolle työntekijän sijasta ilman ennakonpidätyksen toimittamista. Yhtiön maksusta asianajotoimistolle kertyi siten KHO:n mukaan veronalaista palkkaa.

KHO:n ennakkoratkaisu ohjaa lain tulkintaa muissa vastaavissa tapauksissa ja vaikuttaa siten merkittävästi media-alan käytäntöihin ja toimittajien asemaan, mutta myös muihin aloihin ja työntekijöihin. Oikeustila ei ole tarkoituksenmukainen eikä myönteinen sananvapauden ja lehdistönvapauden, työntekijän oikeuksien tai tiedotusvälineiden tai muiden työnantajayritysten aseman kannalta. Tämän vuoksi verolakeja on syytä täsmentää säätämällä nimenomaisesti siitä, että työntekijän työtehtäviin liittyvien oikeudenkäyntikulujen maksaminen työnantajan toimesta ei muodosta työntekijälle verotettavaa palkkatuloa. Muutos tehtäisiin lisäämällä tuloverolain ansiotulon veronalaisuutta koskevaan 4 lukuun uusi 92 e § 31.12.2023 asti voimassa olevan väliaikaisen 92 e §:n tilalle sekä vastaavan sisältöisellä, ennakkoperintälain palkan määritelmää koskevaan 13 §:ään lisättävällä uudella 4 momentilla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tuloverolakiin (1535/1992) uusi 92 e § seuraavasti:

4 luku

Ansiotulon veronalaisuus

92 e §

Oikeudenkäyntikulut

Veronalaista tuloa eivät ole työnantajan maksamat työntekijää koskevaan rikosasiaan liittyvät avustajan käytöstä aiheutuvat neuvonantokulut sekä oikeudenkäyntikulut, jos rikosasian kohteena oleva teko on tapahtunut työtehtävissä eikä työntekijä ole toiminut työnantajan ohjeistuksen vastaisesti.

Lakialoite LA 27/2023 vp

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

ennakkoperintälain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään ennakkoperintälain (1118/1996) 13 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

13 §

Palkka

Palkkaa eivät ole työnantajan maksamat työntekijää koskevaan rikosasiaan liittyvät avustajan käytöstä aiheutuvat neuvonantokulut sekä oikeudenkäyntikulut, jos rikosasian kohteena oleva teko on tapahtunut työtehtävissä eikä työntekijä ole toiminut työnantajan ohjeistuksen vastaisesti.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 20.12.2023

Jussi Saramo vas
Li Andersson vas
Anna Kontula vas
Veronika Honkasalo vas
Timo Furuholm vas